

RENATA SALECL (UR.)

---

# KOGA REŠEVATI V ČASU PANDEMIJE?

---

Etični, medicinski in  
kazenskopravni vidiki triaže



INŠTITUT ZA KRIMINOLOGIJO  
*pri Pravi fakulteti v Ljubljani*

**Koga reševati v času pandemije?  
Etični, medicinski in kazenskopравни vidiki triaže**

Urednica: Renata Salecl  
Recenzenta: Miha Hafner in Zoran Kanduč  
Jezikovni pregled: Tea Finžgar Plavčak  
Oblikovanje in priprava za tisk: Manca Švara  
Izdal in založil: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani  
Nosilec avtorskih pravic: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani  
Tisk: Demat d.o.o.  
Naklada: 300 izvodov  
Kraj in leto izida: Ljubljana, 2021

Raziskovalni rezultati, ki so predstavljeni v monografiji, so nastali v raziskavi, ki sta jo sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za zdravje iz državnega proračuna. Raziskava poteka v okviru raziskovalnega projekta »Etični in pravni vidiki triaže ob epidemiji COVID-19«. (V5-2037 (B)).  
Izdajo knjige so finančno podprli Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ministrstvo za zdravje in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji  
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

616-083.98:17  
616-083.98:343

KOGA reševati v času pandemije? : etični, medicinski in kazenskopравни vidiki triaže /  
Renata Salecl (ur.). - Ljubljana : Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, 2021

ISBN 978-961-6503-36-5  
COBISS.SI-ID 84431107

# Kazalo

## Uvodnik

*Renata Salecl*.....9

## 1. del - Raziskave o triaži med epidemijo covid-19

### **Triažne odločitve v času pandemije covida-19:**

#### **medicinske smernice, pravna načela in javno mnenje**

*Lora Briški, Matjaž Ambrož, Renata Salecl*.....15

### **Splošno etično pravilo in njegova uporaba na življenjskem primeru tragične triaže**

*Matjaž Jager* .....51

### **Koga reševati v času omejenih možnosti?**

#### **Družbeni vidiki pandemije covida-19**

*Mirjana Ule* .....71

### **Izbrani izzivi pravnega urejanja medicinske triaže**

*Luka Mišič*.....89

### **Pravica do vnaprejšnje izjave glede zavrnitve zdravstvenega posega**

*Alenka Šelih*.....113

### **Pravica do vnaprej izražene volje pacienta**

*Jelka Reberšek Gorišek* .....119

### **Reševanje problema izbire v preobremenjenem zdravstvenem sistemu: Pregled dokumentov zdravniških združenj in etičnih komisij o triaži med epidemijo covida-19**

*Lora Briški, Nesa Vrečer*.....125

**Stanovalci domov za starejše so bili žrtvovani**  
*Dušan Keber* .....159

**Ljudje z ovirami in starejši v socialnovarstvenih institucijah: pomen transdisciplinarnosti za etično odločanje v izrednih razmerah**  
*Darja Zaviršek* .....195

**Doživljanje triažiranja, zdravstvene in socialno oskrbe stanovalcev v domovih za starejše v prvem valu epidemije – skupinski intervju s svojci**  
*Brigita Skela Savič* .....229

**Rezultati vprašalnika o triaži med epidemijo covid-19**  
*Nesa Vrečer* .....253

## **2. del - Eseji s posveta**

**O posvetu »Koga reševati v času pandemije? Etični, medicinski in kazenskopravni vidiki triaže?«** .....279

**Problematične poteze odločevalcev pri obravnavi epidemije**  
*Blaž Rozman* .....281

**Oddelki za intenzivno zdravljenje: ozko grlo epidemije, v katerem zdravstveni sistem obstane ali se zruši**  
*Matjaž Jereb* .....285

**Sodobna medicinska oskrba vsakega bolnika v času pandemije**  
*Marko Noč* .....289

**Etično delovanje zdravstvenih delavcev**  
*Tatjana Lejko Zupanc* .....293

<b>Kako (ne) ravnati, ko se zamaje javno zdravje. Primer covid-19</b>	
<i>Andrej Pleterski</i> .....	299
<b>Tragične izbire kot pravni problem</b>	
<i>Matjaž Ambrož</i> .....	303
<b>Ugovor vesti v času pandemije</b>	
<i>Valentin Hribar</i> .....	309
<b>Sklepi in priporočila posveta</b> .....	315
<b>Povzetki</b> .....	319
<b>Abstracts</b> .....	327

## **Kako (ne) ravnati, ko se zamaje javno zdravje. Primer covid-19**

Andrej Pleterski

Pandemija covid-19 je našla nepripravljene vse vlade vseh držav sveta. Povsod je pokazala, da so zdravstveni sistemi narejeni za normalne razmere, nikakor pa njihove zmogljivosti ne zadoščajo za enakopravno obravnavo vseh pacientov v pandemičnih razmerah. Kakšno ravnanje ob tem pričakujemo državljanke in državljani ter kaj smo doživeli in doživljamo pri nas?

Javno zdravje v državi je zapleten sklop, na katerega vplivajo zdravstveni sistem, izobrazba, šport, prehrana, stanovanjski pogoji, zaposlenost, socialni stiki, kultura, znanost in njeno podružbljenje, politično delovanje in še marsikaj. Vsak poseg v en del sistema ima posledice pri drugih delih. Pričakovali bi strokovne analize teh soodvisnosti, informiranje javnosti o tem in ravnanje odločevalcev v skladu s strokovnimi predlogi. Pri nas se ni zgodilo nič o tega. Javnost ni bila obveščena o ničemer, razen o vladnih odlokih, ki so bili utemeljeni zgolj z grožnjami kazni. Vedno znova pa prihajajo na dan informacije, da vlada ne upošteva številnih strokovnih predlogov. Razmerja v javnem zdravju so porušena, odgovornost za to je na strani vlade.

Tako kot v javnem zdravju mora hkrati vladati ravnovesje v zdravstvenem sistemu, vse vrste pacientov morajo imeti primerljive možnosti zdravljenja. Pandemija je dramatično povečala količino specifičnih pacientov in izjemen pritisk na en del zdravstvenega sistema. V tem primeru bi potrebovali dogovorjen sistem triažiranja, ki bi bil narejen na osnovi strokovnih analiz vzročnih povezav in posledic določenih triažnih priorit. Vloga odločevalcev bi morala biti v vodenju javne razprave o tem in organizaciji odločanja. Ker gre za vprašanja množičnih smrti, bi bilo edino demokratično sprejemanje izbora triažiranja na referendumu. Važnejše kot to, za kakšna pravila triažiranja se dogovorimo, je namreč skupinski način sprejetja in zavest, da pravila veljajo za

vse. Vse to nas še čaka, kajti pandemije se bodo ponavljale, zelo verjetno vedno hitreje zaradi uničevanja okolja in vedno večje mobilnosti prebivalstva. Če želimo, da gre za skupno odločitev, bo postopek njenega sprejemanja dolgotrajen, zato ga je treba začeti sprejemati čim prej in ni ter ne sme biti odvisen od poteka sedanje pandemije.

Vlade doma in v tujini so podlegle psihološkemu pritisku, strahu pred množičnimi smrtmi v bolniških čakalnicah in se odločile za takojšnjo samovoljno, nedogovorjeno triažo. Covidni bolniki so dobili absolutno prednost pred vsemi pacienti v zdravstvenem sistemu, umirjanje pandemije pa absolutno prednost znotraj sistema javnega zdravja. Posledice te odločitve bomo čutili še desetletja in šele čez desetletja bo znano, koliko nepotrebnih smrti je povzročila. V pravu velja načelo, da povzročeno zlo ne sme biti večje od tistega, ki je grozilo, kadar ni mogoče pomagati vsem. Primerjalne analize enega in drugega zla še nimamo. Zanesljivo pa politični odločevalci računajo s tem, da so hitre smrti za njih politično bolj škodljive kot odložene smrti čez mesece, leta, desetletja. Kajti, kdo pa bo tedaj še vedel, da so neke smrti odvečne in kaj je pravi vzrok zanje.

Navsezadnje se je treba vprašati, ali smo tudi kot posamezniki že izčrpali možnosti, ki jih imamo. Pandemična obolevnost in povečanje števila smrti sta vsakomur opomin, da razmisli o svojem življenju do njegovega konca. Da pri tem nima samo pravic, ampak tudi moralno dolžnost, da sprejema in sprejme odločitve o sebi ter jih ne prelaga na druge. Ogromna večina državljanek in državljanov še vedno nima urejene svoje pisne volje o odpovedi zdravniški pomoči v določenih situacijah, kar omogoča že sedanji Zakon o pacientovih pravicah. S to pisno voljo lahko pomembno pomagamo sebi do hitrejše, manj trpeče in bolj dostojanstvene smrti, svojcem in zdravstvenemu osebju pa prihranimo mnogo težkih trenutkov in mučnih odločitev. V sklopu priprav na konec življenja moramo zahtevati tudi stalno izboljševanje in razvoj paliativne oskrbe ter kot njeno končno dejanje pravno urejeno pomoč pri dokončanju življenja.

**O avtorju:**

Andrej Pleterski je redni univerzitetni profesor (arheologija), znanstveni svetnik, trikratni doktor znanosti (zgodovina, arheologija, etnologija). Kot upokojenec je še naprej sodelavec Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Kot raziskovalec proučuje preteklost Slovanov, njihov način življenja in duhovno kulturo. Kot izobraženec čuti odgovornost do družbe, v kateri živi in vodi skupino društva Srebrna nit združenja za dostojno starost, ki pripravlja predlog Zakona o pomoči pri prostovoljnem končanju življenja.